

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o **maloleté deti H., T., narodeného X. a J., narodeného X.**, zastúpené kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, Liptovský Mikuláš, deti rodičov, matky M. H. P., bytom L., zastúpenej K. a otca T. H., bytom A., zastúpeného JUDr. I. K., advokátkou v B., za účasti Centra pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, Bratislava, Špitálska č. 6, **o nariadenie návratu maloletých detí do N. podľa Dohovoru o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí**, vedenej na Okresnom súde Liptovský Mikuláš pod sp.zn. 3 P 79/2010 (pôvodne pod sp.zn. 4 P 50/2006), o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti uzneseniu Okresného súdu Liptovský Mikuláš z 22. októbra 2010 č.k. 3 P 79/2010-47 v spojení s uznesením Krajského súdu v Žiline z 25. januára 2011 sp.zn. 5 CoP 5/2011, takto

r o z h o d o l

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Žiline z 25. januára 2011 sp.zn. 5 CoP 5/2011 a uznesenie Okresného súdu Liptovský Mikuláš z 22. októbra 2010 č.k. 3 P 79/2010-47 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Liptovský Mikuláš na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Liptovský Mikuláš uznesením z 22. októbra 2010 č.k. 3 P 79/2010-47 nariadil návrat maloletých detí H., T., narodeného X. a J., narodeného X. do N. Odložil vykonateľnosť uznesenia, ktorým nariadil návrat maloletých detí až po jeho právoplatnosti. Súčasne rozhodol, že o trovách konania rozhodne až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že štátom obvyklého pobytu maloletých detí je N. Otec maloletých detí má opatrovnícke právo a aj ho skutočne vykonával. Matka maloletých detí, napriek zákazu vycestovať s deťmi bez súhlasu druhého rodiča, maloleté deti dňa 8. júla 2005 neoprávnene premiestnila na územie S., kde sa s nimi zdržiava dodnes. Odopiera otcovi

kontakt s deťmi, za posledný rok sa zdržiava na neznámom mieste. Otec maloletých detí po celý čas o deti prejavuje záujem, nikdy nebol pozbavený rodičovských práv. Zo strany N. boli prijaté všetky opatrenia na návrat maloletých detí a na zabezpečenie ochrany po ich návrate. Súd v konaní o návrat neposudzuje, či návrat je alebo nie je v záujme dieťaťa, nakoľko táto otázka bola zákonodarcom vyriešená pri ratifikácii Dohovoru. V danom prípade nejde o konanie o starostlivosti o maloleté deti podľa § 176 ods. 1 O.s.p., ale o špecifické konanie o návrat, v ktorom úlohou súdu je "len" posúdiť, či došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu v zmysle čl. 3 Dohovoru a zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu. Súd nevykonáva dokazovanie za účelom zistenia, či v konkrétnom prípade existujú alebo neexistujú predpoklady pre zamietnutie návratu dieťaťa v zmysle čl. 13 Dohovoru. Dôkazné bremeno nesie osoba, ktorá nesúhlasí s vrátením dieťaťa do štátu jeho obvyklého pobytu, teda osoba, ktorá neoprávnene premiestnila alebo zadržovala dieťa. Súd poukázal na článok 13 ods. 1 písm. a/, b/ Dohovoru, ktorý obsahuje výnimky zo zásady návratu dieťaťa. Uviedol, že výsluchom detí (zápisnica o pojednávaní zo 4. marca 2009, č.l. 316-317 súdneho spisu sp.zn. 4 P 50/2006) zistil, že tieto sú určitým spôsobom manipulované a ovplyvňované zo strany matky. V konaní neboli preukázané ani podmienky v zmysle čl. 20 Dohovoru. Uviedol tiež, že neprihliadol na námietku matky maloletých detí, že tieto sa zžili s prostredím, pričom poukázal na čl. 12 Dohovoru a na skutočnosť, že otec sa domáhal navrátenia detí včas.

Krajský súd v Žiline na odvolanie matky maloletých detí uznesením z 25. januára 2011 sp.zn. 5 CoP 5/2011 uznesenie súdu prvého stupňa potvrdil. Súčasne rozhodol, že o trovách konania rozhodne súd prvého stupňa. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia. Poukázal na Dohovor o právach dieťaťa, odporúčanie 874 (1979) parlamentného zhromaždenia Rady Európy, ako i na Dohovor o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí, ako aj na nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktoré dopĺňa Haagský dohovor o občiansko-právnych aspektoch medzinárodných únosov detí. V súvislosti s výnimkami z princípu návratu dieťaťa zdôraznil, že súd nevykonáva dokazovanie za účelom zistenia, či v konkrétnom prípade existujú alebo neexistujú predpoklady pre zamietnutie návratu dieťaťa, dôkazné bremeno nesie osoba, ktorá nesúhlasí s vrátením dieťaťa do štátu jeho obvyklého pobytu, teda osoba, ktorá neoprávnene premiestnila alebo zadržovala dieťa.

Pokiaľ ide o námietky uvedené matkou maloletých detí v odvolaní, týkajúce sa názoru detí k návratu do N. a ich vypočutia k tejto otázke, odvolací súd zaujal totožné stanovisko so súdom prvého stupňa, že “v danom prípade by vypočutie maloletých detí bolo nadbytočným, pretože ich postoj od predchádzajúceho vypočutia by nebol zmenený“. Vykonaným dokazovaním taktiež nebolo preukázané agresívne a ponižujúce správanie otca maloletých detí a jeho drogová závislosť. V tejto súvislosti odvolací súd poukázal na stanovisko inštitúcií N.

Na základe podnetu matky maloletých detí podal proti uzneseniu okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol, aby dovolací súd obe uvedené uznesenia zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Súčasne podľa § 243ha O.s.p. navrhol odklad vykonateľnosti napadnutých rozhodnutí. S poukazom na ustanovenia §§ 1, 2, 3, 120 ods. 1, 154 ods. 1, 167 ods. 2 O.s.p. a články 1 písm. a/, 3, 12 a 13 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí, publikovaného v oznámení Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z.z. prijatého Haagskou konferenciou medzinárodného práva súkromného 25. októbra 1980, ktorý pre Slovenskú republiku vstúpil v platnosť 1. februára 2001 (ďalej len “Dohovor“) dovolanie odôvodil tým, že z hľadiska aplikácie Dohovoru je nutné garantovať ochranu zákonných (§ 28 a nasl. Zákona o rodine č. 36/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov) a ústavných práv dieťaťa (čl. 32 ods. 1, 2 Listiny základných práv a slobôd), ktorého záujmy majú prvoradú dôležitosť v konkrétnej veci čo najúplnejšie zisteným skutkovým stavom a rovnako z neho starostlivo odvodeným právnym posúdením veci. V danom prípade prvostupňový ako i odvolací súd nezistili existenciu výnimiek z nariadenia návratu dieťaťa uvedených v čl. 13 Dohovoru. K tomu, aby súd mohol zhodnotiť, či sú (alebo nie sú) dané okolnosti v tomto článku uvedené, ktoré matka v priebehu konania tvrdila a preukazovala, predpokladá (posledná veta tohto článku), že justičné (a správne) orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí detí, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu detí. Poukázal na to, že zo súdneho spisu vyplýva, že maloleté deti H. sa viackrát sťahovali (a to nielen na S., ale aj v N.), preto je pre ne životne dôležité, aby sa vytvorilo okolo nich prostredie, ktoré im ponúkne pocit, že niekam patria a dá im možnosť rozvinúť sociálne vzťahy a vybudovanie kontaktu s ostatnými deťmi. Navyše sa rozhoduje o nich a súdy odmietli ich vypočuť (naposledy ich prvostupňový súd vypočul na pojednávaní 4. marca 2009), pričom v súvislosti

s priebehom súdneho konania má výsluch maloletých a ich právo vyjadriť svoj názor k veci význam. Ku dňu vydania prvostupňového rozhodnutia, t.j. k 22. októbru 2010 mal súd prvého stupňa k dispozícii poslednú správu o sociálnych pomeroch otca maloletých detí od nórskeho úradu datovanú 27. februára 2009. To znamená, že súd prvého stupňa rozhodol na základe takmer 20 mesiacov starého prešetrenia pomerov otca, z ktorého okrem iného vyplynulo, že v tom čase bol študentom s predpokladom ukončenia štúdia na jar roku 2010 a že bol (len) predpoklad, že si nájde stabilné zamestnanie. Ani odvolací súd nemal v čase rozhodovania, t.j. 25. januára 2011 novšie informácie o otcovi maloletých detí. Generálny prokurátor vyslovil názor, že bez dôsledného posúdenia komplexných informácií o týchto skutočnostiach (aj bez aktualizácie a zisťovania názoru a želania oboch detí) k zhodnoteniu existencie dôvodov uvedených v čl. 13 Dohovoru, a to k momentu vydania rozhodnutia, je právne posúdenie veci odvolacím súdom a súdom prvého stupňa o návrhu otca na navrátenie maloletých detí do N. nesprávne.

Matka maloletých detí navrhla mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť.

Otec maloletých detí s poukazom na Nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje Nariadenie (ES) č. 1347/2000 (ďalej len "Brusel II") a s poukazom na judikatúru členských štátov Dohovoru, žiadal mimoriadne dovolanie odmietnuť.

Kolízny opatrovník maloletých detí vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu zotrval na svojich vyjadreniach prezentovaných na pojednávaniach s tým, že deti vyrastajú na S. už viac ako štyri roky, súčasné prostredie vnímajú pozitívne, matka pre deti vytvorila vhodné podmienky. Deti boli v konaní vypočuté a vyjadrili vôľu zotrvať na S.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že mimoriadne dovolanie podal včas generálny prokurátor Slovenskej republiky (§ 243g O.s.p.) na základe podnetu účastníčky konania (§ 243e ods. 1 a 2 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) preskúmal napadnuté uznesenie krajského a okresného súdu, ako aj konanie, ktoré týmto rozhodnutiam predchádzalo a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie je dôvodné.

V zmysle § 243f ods. 1 O.s.p. môže byť mimoriadne dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom mimoriadneho dovolania ale i v mimoriadnom dovolaní uplatnenými dovolacími dôvodmi. Obligatórne (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p., pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. V mimoriadnom dovolaní však žiadna z procesných väd vymenovaných v § 237 písm.a/ až g/ O.s.p. namietaná nebola a ich existenciu nezistil ani dovolací súd.

Podľa čl. 12 Dohovoru, ak bolo dieťa neoprávnene premiestnené alebo zadržané podľa článku 3 a v deň začatia konania pred justičným alebo správny orgánom zmluvného štátu, v ktorom sa dieťa nachádza, neuplynula odo dňa neoprávneného premiestnenia alebo zadržania lehota jedného roka, nariadi príslušný orgán okamžite návrat dieťaťa.

Justičný alebo správny orgán nariadi návrat dieťaťa, aj keď sa konanie začalo po uplynutí lehoty jedného roka uvedenej v predchádzajúcom odseku, okrem prípadu, že sa preukáže, že dieťa sa už zžilo s novým prostredím.

Podľa čl. 13 Dohovoru bez ohľadu na ustanovenie predchádzajúceho článku justičný alebo správny orgán dožadovaného štátu nemusí nariadiť návrat dieťaťa, ak osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá nesúhlasí s jeho vrátením, preukáže, že

a/ osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba, ktorá mala dieťa v osobnej starostlivosti, v čase premiestnenia alebo zadržania opatrovnícke právo skutočne vykonávala alebo že súhlasila, či následne sa zmierila s premiestnením alebo zadržaním, alebo

b/ existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie.

Justičný alebo správny orgán môže odmietnuť nariadiť návrat dieťaťa aj vtedy, ak zistí, že dieťa nesúhlasí s návratom, a ak dosiahlo vek a stupeň vyzrelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory. Pri hodnotení okolností uvedených v tomto článku justičné a správne orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí dieťaťa, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu dieťaťa.

Účastníci sú povinní označiť dôkazy na preukázanie svojich tvrdení. Súd rozhodne, ktoré z označených dôkazov vykoná. Súd môže výnimočne vykonať aj iné dôkazy, ako navrhujú účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci (§ 120 ods. 1 O.s.p.).

Pre rozsudok je rozhodujúci stav v čase jeho vyhlásenia (§ 154 ods. 1 O.s.p.).

Ak nie je ďalej ustanovené inak, použijú sa na uznesenie primerane ustanovenia o rozsudku (§ 167 ods. 2 O.s.p.).

Podľa názoru dovolacieho súdu treba súhlasiť s konštatovaním generálneho prokurátora v mimoriadnom dovolaní, že pri rozhodovaní o návrate detí do iného zmluvného štátu Dohovoru musia súdy vychádzať z čo najstarostlivejšieho zistenia skutkového stavu veci. Dôvody, ktoré by mohli eliminovať návrat dieťaťa do miesta bydliska v inom členskom štáte teda musia byť zistené a objasnené natoľko dostatočne, aby čo najúplnejšie boli ozrejmene všetky okolnosti, z ktorých by bolo možné usudzovať na skutočný postoj rodiča v zahraničí k súčasnému pobytu dieťaťa. Treba zistiť celkové sociálne pomery dieťaťa v mieste obvyklého pobytu, najmä to, ktoré osoby alebo orgány, a akým spôsobom zabezpečujú starostlivosť o dieťa, jeho výchovu a výživu, ale tiež to, aké sú vzájomné citové väzby a vzťahy týchto osôb a dieťaťa, prípadne širšej rodiny. Pri rozhodovaní o návrate dieťaťa do iného zmluvného štátu Dohovoru musia byť v najvyššej miere chránené práva a oprávnené záujmy dieťaťa. Možnosť zhodnotenia danosti okolností uvedených v čl. 13 Dohovoru predpokladá, že justičné (a správne) orgány vezmú do úvahy informácie o sociálnom prostredí detí, ktoré poskytol ústredný orgán alebo iný príslušný orgán štátu obvyklého pobytu detí, čím zmluvné štáty sledujú, aby aj v prípade, ak už došlo k neoprávnenému premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa do iného zmluvného štátu a bolo porušené opatrovnícke právo jedného z rodičov boli v maximálnej miere chránené práva a oprávnené záujmy maloletého dieťaťa, ktorá zásada je vyjadrená aj v čl. 13 Dohovoru, kedy možno (tiež) návrat odmietnuť. Pritom nemožno prehliadnuť, že na možnosť odmietnutia nariadenia návratu dieťaťa má vplyv nesúhlas samotného dieťaťa s návratom, ak dosiahlo vek a stupeň vospelosti, v ktorom je vhodné zohľadniť jeho názory.

S poukazom na uvedené a vychádzajúc z obsahu spisu sa dovolací súd stotožnil aj s názorom generálneho prokurátora Slovenskej republiky, podľa ktorého oba súdy nižšieho stupňa dôsledne neposúdili komplexné informácie o sociálnych pomeroch otca maloletých

detí, aktualizovaných ku dňu vydania rozhodnutia, v dôsledku čoho nemali dostatok relevantných skutkových zistení pre rozhodnutie o (ne)nariadení návratu maloletých detí do N. Správa o sociálnych pomeroch otca maloletých detí z februára, resp. apríla 2009, z ktorej tak prvostupňový ako aj odvolací súd vychádzali pri rozhodnutí bola a je neaktuálna minimálne v tom, či otec maloletých detí ukončil štúdium v predpokladanom termíne (jar roku 2010) a či si po ukončení štúdia našiel aj stabilné zamestnanie. Pokiaľ ide o samotné maloleté deti, tieto boli súdom prvého stupňa vypočuté v marci 2009. Od ich výsluchu do rozhodnutia prvostupňového súdu (22.10.2010) teda uplynula doba viac ako jeden a pol roka. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na to, že v mnohých prípadoch (vo veciach starostlivosti súdu o maloletých vždy) sa skutočný stav prejavuje ako výsledok stavu, ktorý trvá dlhšie pred vyhlásením rozhodnutia a preto v záujme získania naozaj spoľahlivého a skutočnosti zodpovedajúceho základu rozhodnutia treba zistiť a uvážiť tento predchádzajúci stav v jeho celku. Pokiaľ sa teda oba súdy nižšieho stupňa uspokojili s neaktualizovanými výpoveďami detí s tým, že súd prvého stupňa s poukazom na povyberané časti výpovedí maloletých detí stroho konštatoval, že z výpovedí detí bolo zistené, že tieto sú určitým spôsobom manipulované a odvolací súd svoju argumentáciu na podporu názoru o nadbytočnosti aktuálneho vypočutia detí obmedzil na konštatovanie, že ich postoj od predchádzajúceho vypočutia by nebol zmenený, ide len o ničím nepodložené hypotézy, ktoré nemôžu slúžiť ako seriózný podklad pre rozhodnutie vo veci.

Z uvedeného je tak zrejmé, že súdy pri svojom rozhodovaní vychádzali z neúplného a nesprávne zisteného skutkového stavu čo ovplyvnilo aj nesprávnosť právneho posúdenia veci, preto Najvyšší súd Slovenskej republiky obe napadnuté uznesenia zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

V novom rozhodnutí súd rozhodne aj o trovách dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. júla 2011

JUDr. Ľubor Šebo, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová